

การพัฒนาศักยภาพทักษะการคิดของครูผู้ดูแลเด็กในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด

The Potentiality Thinking Development of Child Care Takers in Rayong, Chanthaburi and Trat

นภัส ศรีเจริญประมง, วราลี ถนอมชาติ, ญาณิศา บุญพิมพ์
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับทักษะการคิดของครูผู้ดูแลเด็กในท้องถิ่นเขตภาคตะวันออก 2) เพื่อพัฒนาศักยภาพทักษะการคิดของครูผู้ดูแลเด็กในท้องถิ่นเขตภาคตะวันออก ผู้เข้าร่วมวิจัยครั้งนี้เป็นครูผู้ดูแลเด็กในท้องถิ่นของจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด จำนวน 40 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง การดำเนินการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพวิธีการดำเนินการวิจัยเป็น 2 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1 การพัฒนาศักยภาพทักษะการคิด ประกอบด้วย 3 ช่วง คือ ช่วงที่ 1 การพัฒนาศักยภาพทักษะการคิด ช่วงที่ 2 การทดลองใช้ต้นแบบกระบวนการพัฒนาศักยภาพทักษะการคิด และช่วงที่ 3 การวิเคราะห์และปรับกระบวนการพัฒนาศักยภาพทักษะการคิด และระยะที่ 2 การสรุปและถ่ายทอดผลการวิจัย

ผลการวิจัย มีดังนี้

1. การพัฒนาศักยภาพของครูผู้ดูแลเด็กในท้องถิ่นเขตภาคตะวันออก เป็นการดำเนินการจัดการเรียนรู้ จัดประสบการณ์เพื่อให้ครูผู้ดูแลเด็กได้รู้และพัฒนาทักษะการคิด โดยมีการจัดกระทำเพื่อให้ได้เรียนรู้จากสถานการณ์จริง และฝึกทักษะการคิดที่เกิดขึ้นจากสถานการณ์นั้นๆ ซึ่งการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิด ผู้วิจัยได้นำการฝึกทักษะการคิดของ Arends (2001: 362-366) มาปรับใช้ในการพัฒนาศักยภาพทักษะการคิดของครูผู้ดูแลเด็ก พบว่า ครูผู้ดูแลเด็กที่เข้าร่วมกระบวนการในการพัฒนาศักยภาพทักษะการคิดได้เกิดองค์ความรู้ในเรื่องของการทบทวนบทบาทหน้าที่ของตนเอง และบุคคลอื่นๆ ในกลุ่มที่ได้ทำกิจกรรมร่วมกัน ได้ฝึกทักษะในรูปแบบต่างๆ ทั้งทักษะทางการคิด หรือทักษะในการทำกิจกรรมที่แต่ละคนจะมีความถนัดหรือความชอบที่ต่างกันออกไป ซึ่งทำให้ครูผู้ดูแลเด็กเกิดการเรียนรู้ในเรื่องของการทำงานเป็นกลุ่ม การแบ่งงาน การมอบหมายงาน การคิดหลากหลายรูปแบบ หรือแม้กระทั่งการแสดงความรู้สึกที่มีต่อบุคคลอื่นภายในกลุ่มทั้งในแง่บวก และลบ

2. จากผลการพัฒนาศักยภาพทักษะการคิดที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นส่งผลต่อทักษะการคิดของครูผู้ดูแลเด็ก เมื่อวิเคราะห์การจัดการเรียนรู้ที่ได้จัดกับครูผู้ดูแลเด็กนั้น พบว่า มีลักษณะของกระบวนการในการคิดที่มีความแตกต่างกันออกไป ซึ่งผู้วิจัยสามารถแบ่งรูปแบบของทักษะการคิดออกเป็น 2 แบบ ทั้ง 2 แบบ ส่งผลให้มีการปฏิบัติตัวในลักษณะที่ต่างกัน ดังนี้

แบบที่ 1 มีลักษณะของคนที่ใช้ความรู้สึก ใช้อารมณ์ และยึดมั่นกับความคิดของตนเองในกิจกรรมการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับทักษะการคิดกับสมาชิกภายในกลุ่ม พบว่า ครูผู้ดูแลเด็กในลักษณะนี้จะประสบปัญหาในการที่จะปรับตัวให้เข้ากับสมาชิกภายในกลุ่ม ซึ่งก็ไม่ได้มีผลกระทบหรือส่งผลต่อการพัฒนาทักษะการคิดแต่อย่างใด

แบบที่ 2 มีลักษณะของคนที่ใช้ทักษะชีวิตเข้ามาร่วมกับทักษะการคิดที่ตนเองได้พบในกิจกรรมการเรียนรู้ และป็นนักปฏิบัติที่จะคอยคิดและกระทำการแก้ปัญหาาร่วมด้วย พบว่า ครูผู้ดูแลเด็กในรูปแบบที่ 2 นี้ค่อนข้างจะมีการพัฒนาตนเองทั้งทางด้านการกระทำ และความคิดในทักษะการคิดเป็นอย่างดี

คำสำคัญ : การพัฒนาศักยภาพ, ทักษะการคิด, ครูผู้ดูแลเด็ก

Abstract

The purposes of this research were to study the thinking skills of child care takers and to develop thinking skills of child care takers in the Rayong, Chanthaburi and Trat. The sample was 40 child care takers in Rayong, Chanthaburi and Trat. The research consisted of 2 phases: 1) the development of thinking skills consisting of 3 steps; (1) develop thinking skills, (2) preliminary field study of the thinking skills and (3) analyse and revise of the thinking skills, and 2) the conclusion of the research results.

The findings were as follows :

1. The potentiality thinking development' s child care takers in Rayong, Chanthaburi and Trat to develop thinking skills, they learned and practiced from the real situations. The Arends's thinking skills (2001: 362-366) was to develop thinking skills of child care takers, they were participate in the process of developed their thinking skills, have developed a knowledge of their own roles and the others. They learned to practice in various forms, to work in the groups, teamworks, to difference in thought and they were feeling in the activity groups: positive thinking and negative thinking.

2. From the potentiality thinking development' s child care takers, they were devided into 2 groups. The first group applies to develop the thinking skills through feeling within the group and the second group applies to develop the thinking skills through the life skills and problem-solving skills within the group.

Keywords : The Potentiality Thinking Development, Thinking skills, Child care taker

บทนำ

ทักษะการคิดเป็นหัวใจของพัฒนาการของมนุษย์ด้วยเหตุที่มนุษย์เราต่างจากสัตว์ เพราะเรามีกระบวนการคิดตั้งแต่กำเนิด และสามารถพัฒนาทักษะทางความคิดได้อย่างไร้ขอบเขต เด็กปฐมวัยเกิดมาพร้อมกับเซลล์สมอง 1 แสนล้านเซลล์ที่พร้อมได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสม เพื่อให้มีพื้นฐานของสมองที่เอื้อต่อการเรียนรู้โดยสัมพันธ์กับการพัฒนาด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ จิตใจ และด้านสังคม ทักษะการคิดจึงถือเป็นหัวใจของการพัฒนาในทุกๆ ด้าน เด็กปกติและเด็กพิเศษทุกคนควรได้รับการประเมินและส่งเสริมทักษะการคิด เพื่อให้เขาประสบความสำเร็จและก้าวหน้าในการเรียนรู้และอยู่รอดทั้งในวันนี้และในอนาคต (ศศิภา จงรักโชคชัย, 2557)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559) ได้กำหนดพันธกิจเกี่ยวกับพัฒนาคุณภาพคนไทยให้มีคุณธรรม เรียนรู้ตลอดชีวิต มีทักษะและการดำรงชีวิตอย่างเหมาะสมในแต่ละช่วงวัย สถาบันทางสังคมและชุมชนท้องถิ่นมีความเข้มแข็ง สามารถปรับตัวรู้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลง อีกทั้งยังกล่าวถึงยุทธศาสตร์การพัฒนาคู่มือสังคมนักเรียนรู้ตลอดชีวิต ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพคนไทยทุกช่วงวัยให้มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง มีความพร้อมทั้งด้านร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรงมีสติปัญญาที่รอบรู้ และมีจิตใจที่สำนึกในคุณธรรม จริยธรรม มีความเพียร มีโอกาสและสามารถเรียนรู้ตลอดชีวิต ควบคู่กับการเสริมสร้างสภาพแวดล้อมในสังคมและสถาบันทางสังคมให้เข้มแข็งและเอื้อต่อการพัฒนาคน (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11, 2555) ซึ่งจะเห็นได้ว่าในเรื่องของทักษะทางการคิดมีผลต่อการดำรงชีวิต และช่วยให้มนุษย์สามารถปรับตัวได้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงในเรื่องต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นต่อไป

เด็กในยุคปัจจุบันและอนาคต ต้องมีทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี และทักษะชีวิตและอาชีพ ทั้งหมดนี้เป็นหน้าที่ของสถานศึกษาที่จะต้องพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนการสอน และพัฒนาครูในยุคศตวรรษที่ 21 โดยครูต้องยึดหลัก “สอนน้อย เรียนมาก” กล่าวคือในการจัดกิจกรรมต่างๆ ของเด็ก ครูต้องตอบได้ว่า ศิษย์ได้เรียนอะไรและเพื่อให้ศิษย์ได้เรียนสิ่งเหล่านั้น ครูต้องทำอะไร ไม่ทำอะไร ในสภาพเช่นนี้ ครูยิ่งมีความสำคัญมากขึ้น ที่จะต้องปฏิบัติตนด้วยการไม่สอน แต่ต้องออกแบบการเรียนรู้และอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ เพื่อให้ นักเรียนมีทักษะดังกล่าว (วิจารณ์ พานิช, 2555) ซึ่งเป็นความท้าทายของทั้งผู้บริหารและครูผู้สอนที่จะต้องมีความสามารถเปลี่ยนแปลงวิธีคิด พฤติกรรมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และแนวทางการบริหารการเรียนการสอนในสถานศึกษา ดังนั้น การพัฒนาทักษะการคิดของครูจึงเป็นสิ่งจำเป็น และจะช่วยส่งเสริม

การปูพื้นฐานทางสมองที่ดีให้แก่เด็กต่อไปในทุกด้าน โดยเฉพาะช่วงวัยตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 3 ขวบเป็นช่วงที่สมองของเด็กมีการเติบโตมาก กว่าช่วงวัยอื่นๆ เพราะช่วงเวลาดังกล่าวเป็นช่วงเวลาที่ยืดหยุ่นของเซลล์สมองแต่ละเซลล์จะถูกสร้างขึ้น และมีการเชื่อมโยงของเซลล์สมองนับพันล้านนิวตรอน

จากปัจจัยของการเรียนรู้ รวมทั้งสื่อในรูปแบบต่างๆ ที่เป็นแหล่งทางความรู้ ได้พัฒนาก้าวหน้าไกลอย่างมาก และเพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกดังได้กล่าวมาในข้างต้น จะเห็นได้ว่ากระแสโลกาภิวัตน์ส่งผลต่อการศึกษาไทย ทั้งในด้านที่เป็นประโยชน์หรือเป็นโอกาส ในขณะเดียวกันก็ก่อให้เกิดภัยคุกคามต่อการศึกษาไทย ซึ่งการศึกษามีความจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการจัดการเรียนการสอนและใช้โอกาสจากโลกาภิวัตน์ให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการศึกษาไทยมากที่สุด (ธรรมรักษ์ การพิชิต, 2544) จึงทำให้ “ครู” ต้องมีการปรับตัวในเรื่องของการถ่ายทอดความรู้เพื่อให้ได้ “ผลผลิต” ที่มีคุณภาพ นอกจากนี้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 ได้กำหนดนโยบายในการจัดการศึกษาที่เน้นให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น สามารถช่วยเหลือตนเองและดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข ซึ่งการพัฒนาศักยภาพทักษะการคิดของผู้ดูแลเด็กย่อมส่งผลให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ไปบนทิศทางที่มีความเหมาะสมกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป และเป็นวิธีการรูปแบบหนึ่งที่จะช่วยให้เด็กในท้องถิ่นเกิดการพัฒนา และสอดคล้องกับแนวทางการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ดังกล่าว คือ ทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการคิด ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนและได้ลงมือปฏิบัติมากขึ้น นอกจากนี้ยังมีโอกาสได้ออกไปแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ซึ่งการที่ผู้เรียนต้องหาความรู้อย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่เป็นกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Process) (วิชัญ ทศตะ, 2547)

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นสถานที่หนึ่งซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างทรัพยากรที่ทรงคุณค่า การดูแลรับผิดชอบศูนย์พัฒนาเด็กเล็กถือเป็นภารกิจที่สำคัญที่จะต้องจัดการศึกษาและพัฒนาเด็กเล็กในชุมชนท้องถิ่นให้มีความพร้อมและศักยภาพตามวัย ซึ่งการพัฒนาครูผู้ดูแลเด็กให้เป็นครูที่มีศักยภาพทางทักษะการคิดถือเป็นบทบาทหนึ่งของครูยุคใหม่ ที่มีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นไปตามหลักสูตรที่มุ่งหวัง กล่าวคือเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นกับเด็ก กับกระบวนการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียนหรืออื่นๆ ครูผู้ดูแลเด็กต้องทำการค้นหาสาเหตุแห่งปัญหาที่แท้จริง แสวงหาแนวทางหลักการ เทคนิควิธีการต่างๆ สำหรับนำมาใช้แก้ปัญหา วางแผนแก้ปัญหา ดำเนินการตามแผนที่วางไว้ ติดตามตรวจสอบประเมินผลของการแก้ปัญหาต่างๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นการใช้ทักษะทางการคิดเข้ามาร่วมด้วยเช่นกัน

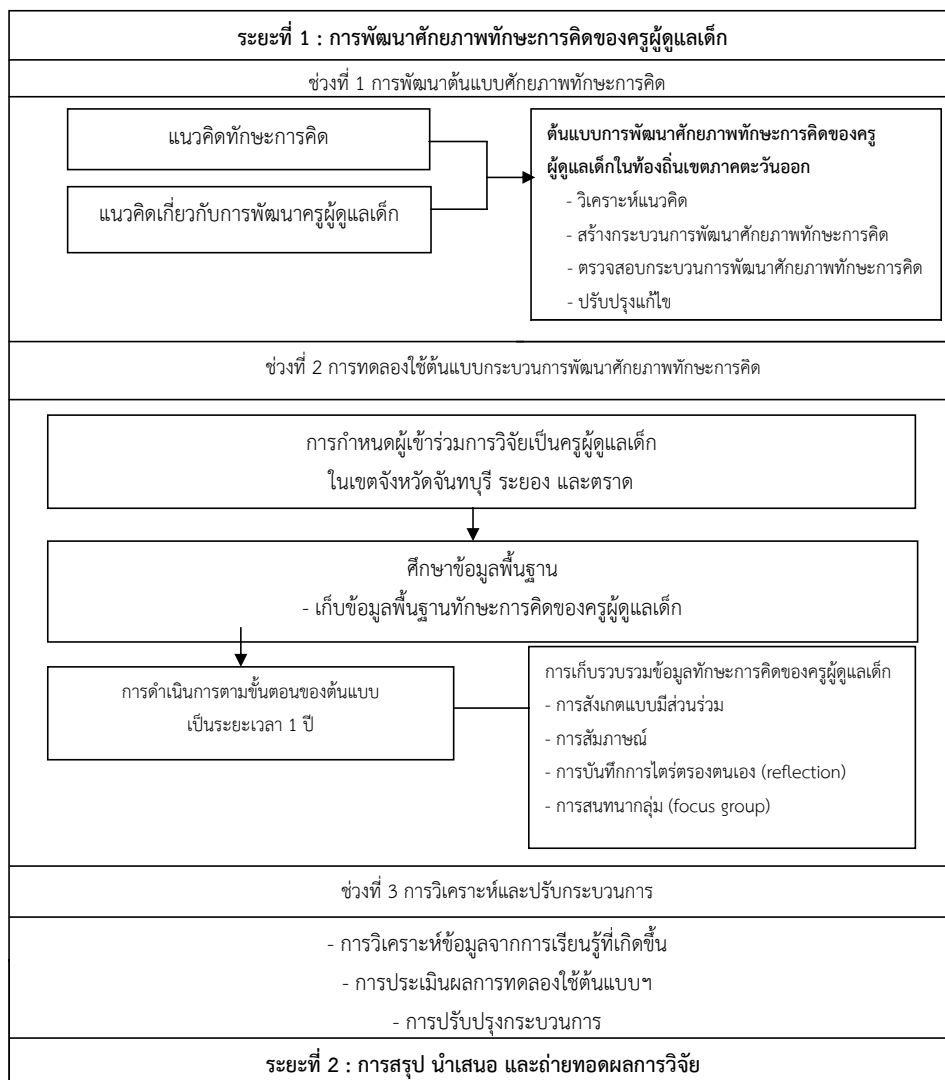
โครงการวิจัยนี้ผู้วิจัยต้องการหาแนวทางในการพัฒนาครูผู้ดูแลเด็กให้เกิดการพัฒนาทักษะการคิดผู้วิจัยจึงต้องการพัฒนาศักยภาพทักษะการคิดของครูผู้ดูแลเด็กในท้องถิ่นเขตภาคตะวันออกเฉียงใต้ โดยพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้มีความเป็นรูปธรรมและมีรายละเอียดเพียงพอต่อการส่งเสริมให้ครูผู้ดูแลเด็กสามารถพัฒนาตนเองได้ และเลือกใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้สามารถค้นหา พัฒนา ตรวจสอบปรากฏการณ์การเรียนรู้ของครูผู้ดูแลเด็กจากข้อมูลจริงที่ศึกษา นำไปสู่การอธิบายกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นและเพิ่มพูนความรู้ทางด้านการพัฒนาครูผู้ดูแลเด็ก รวมถึงได้คำอธิบายปรากฏการณ์การปรับเปลี่ยนทางความรู้ เจตคติ และทักษะ ของครูผู้ดูแลเด็กที่เกิดขึ้นจากกระบวนการเรียนรู้ นั้น สามารถ

วิเคราะห์ให้เห็นสภาพการณ์ เงื่อนไข การกระทำ ผลลัพธ์ของกระบวนการนั้นๆ เป็นการได้ประโยชน์และเป็นข้อมูลพื้นฐานให้กับการพัฒนาครูผู้ดูแลเด็กในท้องถิ่นต่างๆ ได้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับทักษะการคิดของครูผู้ดูแลเด็กในท้องถิ่นเขตภาคตะวันออกเฉียงใต้
2. เพื่อพัฒนาศักยภาพทักษะการคิดของครูผู้ดูแลเด็กในท้องถิ่นเขตภาคตะวันออกเฉียงใต้

กรอบแนวคิด

- 2.1 การรวบรวม วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูล
- 2.2 การนำเสนอผลการวิจัย คือ การพัฒนาศักยภาพทักษะการคิดของครูผู้ดูแลเด็กในท้องถิ่นเขตภาคตะวันออก
- 2.3 นำเสนอผลของการพัฒนาศักยภาพทักษะการคิดของครูผู้ดูแลเด็ก
- 2.4 การถ่ายทอดองค์ความรู้สู่กลุ่มเป้าหมาย

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้เข้าร่วมวิจัยครั้งนี้เป็นครูผู้ดูแลเด็กในท้องถิ่นของจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด จำนวน 40 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง การดำเนินการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ วิธีการดำเนินการวิจัยเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การพัฒนาศักยภาพทักษะการคิด ประกอบด้วย 3 ช่วง คือ ช่วงที่ 1 การศึกษาองค์ความรู้ด้านการพัฒนาศักยภาพทักษะการคิด ผู้วิจัยดำเนินการพัฒนาต้นแบบศักยภาพทักษะการคิดของครูผู้ดูแลเด็ก โดยผู้วิจัยศึกษาข้อมูลพื้นฐานจากเอกสาร บทความ การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ผู้วิจัยมองเห็นองค์ความรู้เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศึกษา นำไปสู่การสร้างกรอบแนวคิด สามารถตัดสินใจเลือกประเด็นปัญหาที่จะนำมาเป็นหัวข้อการวิจัย และเลือกฐานแนวคิดสำหรับการดำเนินการวิจัย เลือกรูปแบบการวิจัย กำหนดวัตถุประสงค์ แนวคำถามเริ่มต้นในการวิจัย ตลอดจน การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ช่วงที่ 2 การทดลองใช้ต้นแบบกระบวนการพัฒนาศักยภาพทักษะการคิด ผู้วิจัยดำเนินการนำต้นแบบการพัฒนาศักยภาพทักษะการคิดโดยการกำหนด และสร้างความสัมพันธ์กับครูผู้ดูแลเด็ก ศึกษาข้อมูลพื้นฐานของครูผู้ดูแลเด็ก ดำเนินการตามต้นแบบกระบวนการพัฒนาศักยภาพทักษะการคิดของครูผู้ดูแลเด็ก และออกแบบการดำเนินการจัดกิจกรรมโดยการนำข้อมูลที่ได้มากำหนดกรอบแนวคิดการพัฒนาทักษะการคิดของครูผู้ดูแลเด็ก ในช่วงที่ 2 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น โดยเก็บข้อมูลไปพร้อมกับการใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการเป็นหลัก และช่วงที่ 3 การวิเคราะห์และปรับกระบวนการพัฒนาศักยภาพทักษะการคิด ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลและปรับการจัดการเรียนรู้ ในช่วงที่ 3 โดยเริ่มทำการสรุปและวิเคราะห์ข้อมูลการเรียนรู้ในระหว่างดำเนินการจัดกิจกรรมตามต้นแบบการจัดการเรียนรู้ จากนั้นได้ทำการประเมินผลการทดลองใช้ต้นแบบการจัดการเรียนรู้ คือ การจัดการเรียนรู้ ประเมินด้วยวิธีการตั้งคำถามเพื่อให้ครูผู้ดูแลเด็กได้ทบทวนตัวเอง และการดำเนินการในการจัดการเรียนรู้แต่ละส่วน โดยเก็บข้อมูลจากการสังเกตของผู้วิจัย บันทึกการเรียนรู้และ

การสัมภาษณ์ ทำการประเมินและวิเคราะห์การเรียนรู้และความพึงพอใจ พร้อมทั้งเสนอแนวทางการปรับและพัฒนาองค์ความรู้ และกิจกรรมเพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของครูผู้ดูแลเด็ก ในระหว่างการใช้การจัดการเรียนรู้กับครูผู้ดูแลเด็ก ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินการจัดการเรียนรู้ในทุกช่วงเวลาที่ดำเนินการ พร้อมการปรับขั้นตอน การจัดการเรียนรู้ในส่วนต่างๆ ให้เหมาะสม และสอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้ของแต่ละคน และสภาพการณ์ที่เกิดขึ้น

ระยะที่ 2 การสรุปและถ่ายทอดผลการวิจัย ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามประเด็นคำถามวิจัย โดยใช้ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ในแต่ละช่วงเวลา นำมาวิเคราะห์เพื่อใช้เป็นฐานในการพัฒนา และสร้างศักยภาพทักษะการคิดของครูผู้ดูแลเด็ก ผู้วิจัยสังเคราะห์ข้อสรุปย่อยๆ เข้าด้วยกัน และสร้างเป็นบทสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการทำวิจัย

ผลการวิจัย

1. การพัฒนาศักยภาพของครูผู้ดูแลเด็กในท้องถิ่นเขตภาคตะวันออก เป็นการดำเนินการจัดการเรียนรู้จัดประสบการณ์ เพื่อให้ครูผู้ดูแลเด็กได้รู้และพัฒนาทักษะการคิด โดยมีการจัดกระทำให้ได้เรียนรู้จากสถานการณ์จริง และฝึกทักษะการคิดที่เกิดขึ้นจากสถานการณ์นั้นๆ ซึ่งการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิด ผู้วิจัยได้นำการฝึกทักษะการคิดของ Arends (2001: 362-366) มาปรับใช้ในการพัฒนาศักยภาพทักษะการคิดของครูผู้ดูแลเด็ก ดังนี้ ขั้นที่ 1 ขั้นการนำเสนอปัญหาหรือสถานการณ์ ขั้นที่ 2 ขั้นการวิเคราะห์และกำหนดลำดับแนวคิดที่มีต่อการแก้ปัญหา ขั้นที่ 3 ขั้นการกำหนดประเด็นการเรียนรู้ และการประเมินความเหมาะสม ขั้นที่ 4 ขั้นการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และขั้นที่ 5 ขั้นการแก้ปัญหาและนำเสนอถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในขณะทำกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า ครูผู้ดูแลเด็กที่เข้าร่วมกระบวนการในการพัฒนาศักยภาพทักษะการคิดได้เกิดองค์ความรู้ในเรื่องของการทบทวนบทบาทหน้าที่ของตนเอง และบุคคลอื่นๆ ในกลุ่มที่ได้ทำกิจกรรมร่วมกัน ได้ฝึกทักษะในรูปแบบต่างๆ ทั้งทักษะทางการคิด หรือทักษะในการทำกิจกรรมที่แต่ละคนจะมีความถนัดหรือความชอบที่ต่างกันออกไป ซึ่งทำให้ครูผู้ดูแลเด็กเกิดการเรียนรู้ในเรื่องของการทำงานเป็นกลุ่ม การแบ่งงาน การมอบหมายงาน การคิดหลากหลายรูปแบบ หรือแม้กระทั่งการแสดงความรู้สึกที่มีต่อบุคคลอื่นภายในกลุ่มทั้งในแง่บวก และลบ

2. จากผลการพัฒนาศักยภาพทักษะการคิดที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นส่งผลต่อทักษะการคิดของครูผู้ดูแลเด็ก เมื่อวิเคราะห์การจัดการเรียนรู้ที่ได้จัดทำกับครูผู้ดูแลเด็กนั้น พบว่า มีลักษณะของกระบวนการในการคิดที่มีความแตกต่างกันออกไป ซึ่งผู้วิจัย

สามารถแบ่งรูปแบบของทักษะการคิดออกเป็น 2 แบบ ทั้ง 2 แบบ ส่งผลให้มีการปฏิบัติตัวในลักษณะที่ต่างกัน ดังนี้

แบบที่ 1 มีลักษณะของคนที่ใช้ความรู้สึก ใช้อารมณ์ และยึดมั่นกับความคิดของตนเองในกิจกรรมการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับทักษะการคิดกับสมาชิกภายในกลุ่ม พบว่า ครูผู้ดูแลเด็กในลักษณะนี้จะประสบปัญหาในการที่จะปรับตัวให้เข้ากับสมาชิกภายในกลุ่ม ซึ่งก็ไม่ได้มีผลกระทบหรือส่งผลต่อการพัฒนาทักษะการคิดแต่อย่างใด

แบบที่ 2 มีลักษณะของคนที่ใช้ทักษะชีวิตเข้ามาร่วมกับทักษะการคิดที่ตนเองได้พบในกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ และเป็นนักปฏิบัติที่จะคอยคิดและกระทำการแก้ปัญหาาร่วมด้วย พบว่า ครูผู้ดูแลเด็กในรูปแบบที่ 2 นี้ค่อนข้างจะมีการพัฒนาตนเองทั้งทางด้านการกระทำ และความคิดในทักษะการคิดเป็นอย่างดี

สรุปและอภิปรายผล

1. การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดของครูผู้ดูแลเด็ก

1.1 กระบวนการในจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดที่พัฒนาขึ้นนั้น ได้ออกแบบกิจกรรมที่มีความเหมาะสมกับครูผู้ดูแลเด็กมีการเชื่อมโยงเรื่องราว และประสบการณ์ที่ครูจะต้องเจอในชีวิตประจำวัน หรือในอนาคตของการทำงานในสายวิชาชีพครูที่จะต้องมีการทำงานเป็นระบบหรือเป็นกลุ่ม และจะต้องใช้ทักษะในการคิดในรูปแบบต่างๆ ซึ่งรวมไปถึงทักษะในการคิดแก้ปัญหา การคิดวิเคราะห์ และการคิดอย่างสร้างสรรค์ร่วมด้วย รวมทั้งกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยได้จัดขึ้นนั้นยังเป็นกิจกรรมที่สามารถเกิดขึ้นได้ในชีวิตประจำวันได้ทั้งหมด รวมทั้งในกิจกรรมการเรียนรู้ทุกกิจกรรมนั้น ผู้วิจัยจะเลือกกิจกรรมที่ครูผู้ดูแลเด็กได้แสดงออก และแสดงความคิดเห็นในกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ในแต่ละครั้ง ซึ่งจะมีความสอดคล้องกับรูปแบบในการสอนทักษะการคิดในหลายๆ ด้านร่วมด้วย ซึ่งกฤษยา ตันติผลาชีวะ (2548) ได้กล่าวถึงจุดประสงค์สำคัญของการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิด โดยนำการคิดแบบเน้นปัญหาเป็นฐานเข้ามาในการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมทักษะกระบวนการทางความคิด คือ สมาชิกในกลุ่มได้ค้นพบองค์ความรู้ที่จำเป็นต้องใช้ด้วยตนเอง ตระหนักรู้ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นโดยใช้ความรู้ที่ตนมีได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้เพิ่มพูนความรู้ และปรับปรุงความรู้ของตนเองให้สามารถนำไปใช้เมื่อประสบปัญหาใหม่ได้ และเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง เช่นเดียวกับ วัชรรา เล่าเรียนดี (2547) ที่ได้กล่าวถึง การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลักและผลที่จะเกิดขึ้นจากการจัดการเรียนรู้นั้น คือ เพื่อพัฒนาทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง พัฒนาความสามารถในการแสวงหาข้อมูลที่เหมาะสม พัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ พัฒนาทักษะความเป็นผู้นำ พัฒนา

ความสามารถในการทำงานเป็นทีม พัฒนาทักษะการสื่อความหมาย และก่อให้เกิดการพัฒนาทักษะในการทำงานในสถานที่ทำงานร่วมกับบุคคลอื่น

1.2 ระยะเวลาในการดำเนินกระบวนการพัฒนาศักยภาพทักษะการคิดใช้ระยะเวลา 1 ภาคการศึกษา ซึ่งกระบวนการนี้มีความเป็นนามธรรมสูง สมาชิกจะต้องใช้ทักษะอื่นๆ ร่วมด้วย จึงทำให้การวัดและสังเกตผลที่เกิดขึ้นนั้นยังไม่ชัดเจนเท่าไรนัก จะเป็นรายบุคคลที่ค่อนข้างจะเห็นเด่นชัดในพฤติกรรมการคิดที่แสดงออกมา ซึ่งอาจจะต้องอาศัยระยะเวลาที่นานขึ้นในการเรียนรู้ และฝึกทักษะการคิดนี้ ซึ่งจะทำให้สมาชิกเกิดทักษะการคิดที่เพิ่มมากขึ้น

2. ผลการพัฒนาศักยภาพภาพทักษะการคิดของครูผู้ดูแลเด็กในท้องถิ่นเขตภาคตะวันออกเฉียง

สมาชิกที่เข้าร่วมกระบวนการในการพัฒนาศักยภาพทักษะการคิดได้มีการทบทวนบทบาทหน้าที่ของตนเอง และบุคคลอื่นๆ ในกลุ่มที่ได้ทำกิจกรรมร่วมกัน ได้ฝึกทักษะในรูปแบบต่างๆ ทั้งทักษะทางการคิด หรือทักษะในการทำกิจกรรมที่แต่ละคนจะมีความถนัดหรือความชอบที่ต่างกันออกไป ซึ่งทำให้สมาชิกได้เกิดการเรียนรู้ในเรื่องของการทำงานเป็นกลุ่ม การแบ่งงาน การมอบหมายงาน หรือแม้กระทั่งการแสดงความรู้สึกที่มีต่อบุคคลอื่นภายในกลุ่มในแง่บวกและลบ ซึ่งสอดคล้องกับ มนสมรณ วิสูตรเมธา (2544) ที่ได้กล่าวถึง การเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลักเพื่อพัฒนาทักษะทางการคิดให้เกิดขึ้นนั้น เป็นการเรียนรู้แบบที่มีผู้เรียนมีการเรียนรู้แบบเป็นกลุ่ม และจะมีการอภิปรายถกเถียงในกลุ่มเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ไปด้วยกัน โดยเป็นการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง กล่าวคือ การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นที่ผู้เรียนด้วยตนเองเป็นสำคัญ มีการใช้ทักษะที่บูรณาการในรูปแบบต่างๆ ทั้งทักษะการคิดและการปฏิบัติ หรือการทำกิจกรรมร่วมกันเข้ามา ซึ่งเชื่อว่าการที่ผู้เรียนจะแก้ปัญหาทางวิชาชีพได้ต้องอาศัยความรู้เกี่ยวกับหลายวิชาชีพมาบูรณาการเพื่อแก้ปัญหา และเป็นการเรียนที่ผู้เรียนจะประเมินผลสัมฤทธิ์ได้ด้วยตนเอง เนื่องจากในขั้นตอนของการเรียน ผู้เรียนจะต้องค้นความรู้หรือทักษะการคิดในรูปแบบต่างๆ ที่จะนำไปใช้ในการแก้ปัญหาตามสถานการณ์นั้นๆ

ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาศักยภาพทักษะการคิดในเรื่องของกิจกรรมต่างๆ ที่ผู้วิจัยได้จัดทำขึ้นนั้นเป็นในเรื่องของตัวกิจกรรมที่มีความสอดคล้องกับสิ่งที่ผู้วิจัยต้องการที่จะศึกษาในเรื่องของทักษะการคิดของครูผู้ดูแลเด็ก ซึ่งจะมีความแตกต่างกันไป ดังนั้นการนำกิจกรรมไปใช้จึงควรมีการปรับเปลี่ยนให้มีความเหมาะสมกับบริบทของผู้ที่จะนำไปพัฒนาที่ต่างกันออกไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรมีการพัฒนาศักยภาพทักษะในด้านอื่นๆ นอกเหนือจากการพัฒนาศักยภาพทางด้านทักษะการคิดในผู้ดูแลเด็ก เนื่องจากครูผู้ดูแลเด็กมีบทบาทสำคัญในการที่จะพัฒนาและส่งเสริมให้เด็กมีศักยภาพและเป็นอนาคตของชาติที่ดีต่อไป
2. ควรมีการจัดกิจกรรมที่มีความสอดคล้อง และมีความเหมาะสมกับประเภทของทักษะการคิดในรูปแบบอื่นๆ เพื่อต่อยอดทักษะการคิด และเกิดการพัฒนาในด้านต่างๆ ให้กับครูผู้ดูแลเด็ก

เอกสารอ้างอิง

- กุลยา ตันติลาชีวะ. (2548). การเรียนรู้แบบเน้นปัญหาเป็นฐาน. สารานุกรมศึกษาศาสตร์ มกราคม 2548, คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ฉบับที่ 34: 77-84.
- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. (2555). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- ธรรมรักษ์ การพิศิษฐ์. (2544). การปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในระดับอุดมศึกษา: กรณีศึกษาการเรียนการสอนวิชาสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: บริษัท พิมพ์ดี จำกัด.

- มณสรณ์ วิฑูรเมธา. (2544). การเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก (Problem-based learning/PBL). วารสารรังสิตสารสนเทศ. 7(1): 57-69.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- วัชร เล่าเรียนดี. (2547). เทคนิคการจัดการเรียนการสอนและการนิเทศการสอน. นครปฐม: โครงการส่งเสริมการผลิตตำราและเอกสารการสอน. คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรีสุโขทัยวงศ์.
- วิชัญ ทศตะ. (2547). การเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ เรื่องสิ่งแวดล้อม ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่จัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นทักและแบบสืบเสาะหาความรู้. ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ) นครปฐม: ภาควิชาหลักสูตรและวิธีการสอน บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ศศิภา จงรักโชคชัย. (2557). การขาดทักษะการคิดวิเคราะห์ [Online]. แหล่งที่มา: <http://www.taamkru.com.th> [12 ธันวาคม 2557]
- Arends, Richard. (2001). *Learning to Teacher*. Singapore: McGraw-Hill Higher Education.